

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุษยกุล

คุณวุฒิ

ป.ป.

ธรรมศาสตร์

Prel.Ex. for Ph.D. (Oriental Studies)

Pennsylvania

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุษยกุล มีนามเดิมว่าประยงค์ เกิดเมื่อวันเสาร์ที่ 8 พฤศจิกายน 2462 ที่ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นบุตรคนที่ 2 ของนายมีและนางถนอม บุษยกุล มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 5 คน คือ

นางประยูร บุษยกุล

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุษยกุล

นางพิรุณ สุานทองดี

นายวิรัช บุษยกุล

นายภิรม บุษยกุล

พี่น้องร่วมมารดา 3 คน คือ

นางพัชนี วงศ์กาฬสินธุ์

นางอำไพ ศรีมงคล

นางผ่องฉวี แถบเงิน

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ ถือว่าตนเองเป็นชาวจังหวัดสกลนคร เพราะบิดารับราชการตำแหน่งผู้ช่วยคลังจังหวัด ในวัยเยาว์เริ่มเรียนหนังสืออยู่ที่บ้านกับพี่ ด้วยเหตุที่เป็นคนฉลาดทำให้มีความรู้ใกล้เคียงกัน

เมื่ออายุได้ 7 ปีตามเกณฑ์ได้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล เรียนได้เพียงสัปดาห์เดียวก็ได้เลื่อนชั้นไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเพียง 2 เดือนก็เลื่อนไปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศาสตราจารย์วิสุทธ์เรียนต่อจนจบชั้นมัธยมปีที่ 5 จากนั้นก็ไปศึกษาต่อชั้นมัธยมปีที่ 6 ที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูลจนจบชั้นมัธยมปีที่ 8 ซึ่งขณะนั้นเรียกว่าประโยคมัธยมบริบูรณ์ (ชาย) แผนกอักษรศาสตร์ (ฝรั่งเศส)

ครั้นสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 8 แล้วศาสตราจารย์วิสุทธ์ต้องการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่มารดาไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายได้จึงเปลี่ยนมาขอรับทุนของจังหวัดสกลนครเพื่อไปศึกษาระดับประกาศนียบัตรประโยคครูประถม (ป.ป.) แต่เนื่องจากอายุยังไม่ครบ 17 ปีบริบูรณ์จึงสมัครเข้าเป็นครูประจำโรงเรียนเชิงชุมประชานุกูล

ในปี 2481 สอบได้ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษประถม (พ.ป.) และสอบเข้ารับราชการเป็นครูจัตวาโรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล ระหว่างที่รับราชการครูอยู่ที่โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูลนี้ ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้สมัครเข้าเรียนระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง จนสำเร็จการศึกษาในปี 2486 จากนั้นก็สมัครเข้าเรียนปริญญาโท ซึ่งเพียงปีเดียวก็สามารถสอบผ่าน 4 วิชาจาก 6 กระบวนวิชา

ในระหว่างที่ศึกษาในระดับปริญญาโทนั้น ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้ลาออกจากราชการ เพื่อเข้าร่วมขบวนการเสรีไทย โดยทำหน้าที่ถอดรหัสและรายงานทางวิทยุโทรเลข เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยเสรีไทย สกลนครกับกองกำลัง 136 ในประเทศอินเดีย

ครั้นสงครามสงบแล้ว ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้สอบเข้ารับราชการในตำแหน่งข้าราชการชั้นตรี กองภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรมสรรพากรในปี 2491 ในปีนั้นเอง ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้สมรสกับนางสาวปารีย์ ตีรสวัสดิ์ชัย ครูใหญ่ประจำโรงเรียนช่างเย็บเสื้อผ้า จังหวัดสกลนคร (ต่อมาย้ายมารับราชการเป็นอาจารย์จนเกษียณอายุราชการ ที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตอุเทนถวาย ซึ่งปัจจุบันเป็นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย และได้ถึงแก่กรรมเมื่อ 15 เมษายน 2535)

จากนั้นเข้าอุปสมบท ณ วัดศรีสระเกษ จังหวัดสกลนคร เป็นเวลา 1 พรรษา เมื่อลาสิกขาแล้วได้สอบชิงทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) ไปศึกษาระดับปริญญาโทและเอก สาขาศาสนาเปรียบเทียบที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

ครั้นถึงประเทศสหรัฐอเมริกา ศาสตราจารย์วิสุทธ์เข้ารับการปฐมนิเทศที่มหาวิทยาลัยมิชิแกนเป็นเวลา 6 สัปดาห์ จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย สาขาวิชาบูรพคดีศึกษา วิชาเอกภาษาสันสกฤต ซึ่งรวมภาษาบาลี ปรากฤต และวัฒนธรรมอินเดีย โดยมีวิชาอิหร่านศึกษาเป็นวิชารอง

ในปี 2492 ขณะที่ศาสตราจารย์วิสุทธ์ศึกษาอยู่ที่สหรัฐอเมริกา อาจารย์ปารีย์ได้ให้กำเนิดบุตรสาวคนโต คือ เด็กหญิงปวีณสุตา (ต่อมาสมรสกับนายจอร์จ สปราร์โรว์ วิศวกร ชาวอเมริกัน มีบุตรคือนายคิม สปราร์โรว์) ศาสตราจารย์วิสุทธ์ใช้เวลาศึกษาวิชาการต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนียนาน 11 ปีเศษ เคยบรรยายวิชาพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทนศาสตราจารย์ ดร.นอร์มัน บราวน์ หลายครั้ง ในปี 2499 กระทรวงศึกษาธิการได้ขอโอนตำแหน่งของศาสตราจารย์วิสุทธ์จากกรมสรรพากรมารับราชการตำแหน่งอาจารย์ตรีที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระหว่างที่ศึกษาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาสตราจารย์วิสุทธ์สูบบุหรี่และดื่มสุราจัดทำให้ป่วยเป็นแผลในกระเพาะและลำไส้ขณะที่สอบรายวิชาเบื้องต้นระดับปริญญาเอกเสร็จแล้ว และกำลังเขียนวิทยานิพนธ์ในปี 2503 จึงต้องเข้ารับการรักษาและเดินทางกลับประเทศไทยก่อนที่วิทยานิพนธ์จะเสร็จ

เมื่อเดินทางกลับประเทศไทยในปี 2504 ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์โทประจำแผนกภาษาไทยและภาษาโบราณตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีนี้อาจารย์ปารีย์ได้ให้กำเนิดเด็กหญิงวิภาจรรย์ (ต่อมาสมรสกับนายอภิสิทธิ์ กุศลนันท์) ในปี 2507 ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์เอก และดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ แผนกวิชาภาษาตะวันออกในปี 2510 จากนั้นได้ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ในปี 2519 และเกษียณอายุราชการในปี 2523

ศาสตราจารย์วิสุทธ์สอนวิชาภาษาบาลี สันสกฤต วัฒนธรรมอินเดีย และวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน ให้แก่นิสิตระดับปริญญาตรีและโทของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี 2504 จนเกษียณอายุราชการ ระหว่างที่รับราชการที่คณะอักษรศาสตร์ ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้มีโอกาสถวายอักษรสมเด็จฯ พระเทพรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ทั้งระดับปริญญาบัณฑิตและมหาบัณฑิต นอกจากนี้ยังได้รับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันออก ประธานกรรมการกิจกรรมนิสิตของคณะอักษรศาสตร์ กรรมการกิจการนิสิตของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นบรรณาธิการวารสารของคณะอักษรศาสตร์ด้วย

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้อุทิศตนให้กับงานสอบ งานวิจัย การบริหารและการบริการวิชาการ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรภาษาและวรรณคดีบาลีสันสกฤต ทั้งในระดับปริญญาบัณฑิตและมหาบัณฑิต อีกทั้งยังเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการของทบวงมหาวิทยาลัย และยังได้รับเชิญให้สอนภาษาสันสกฤตที่คณะโบราณคดี คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลงานทางวิชาการของศาสตราจารย์วิสุทธ์ มีทั้งบทความทางภาษาและวรรณคดีไทย บาลี สันสกฤต และพุทธศาสนศึกษา วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน ปรัชญา และวัฒนธรรมอินเดียเป็นจำนวนมาก ที่มีการพิมพ์ เผยแพร่แล้ว เช่น วิสุทธ์นิพนธ์ ภาษาบาลีเบื้องต้น แบบเรียนภาษาสันสกฤต อักษรวิสุทธ์ วิสุทธ์อักษร เป็นต้น

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ เป็นผู้สนใจภาษาและวรรณคดีไทยโบราณมาตลอด ตั้งนั้นในปี 2551 จึงได้รับการ เชิดชูเป็นปูชนียบุคคลด้านภาษาไทยของกระทรวงวัฒนธรรมและในปี 2553 สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ได้มีมติมอบรางวัลวราธิป ซึ่งเป็นรางวัลที่มอบให้นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ กวี นักแปล และบรรณาธิการอาวุโส ที่สร้างสรรค์ผลงานมาอย่างต่อเนื่องเป็นที่ยกย่องอย่างกว้างขวาง ให้แก่ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุญยกุล ด้วยเหตุที่ เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ทรงคุณค่าต่อเนื่องยาวนาน

ด้านการบริการทางวิชาการ ศาสตราจารย์วิสุทธ์เป็นกรรมการโครงการสารานุกรมสำหรับเยาวชนตั้งแต่ ปี 2512 กรรมการที่ปรึกษาโครงการจัดทำพระไตรปิฎกอักษรโรมันของกองทุนสนทนธรรมนำสุข ท่านผู้หญิง มณีรัตน์ บุนนาค ในพระสังฆราชูปถัมภ์ และเป็นวิทยากร “เรื่องของไทย” ในรายการปกิณกวิทยา (2513-2518) และรายการการบินไทยไซจักรวาล (ตั้งแต่ 2519 จนถึงรายการ) ของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

หลังจากเกษียณอายุราชการแล้ว ศาสตราจารย์วิสุทธ์ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษทาง ภาษาตะวันออกโบราณ และเป็นราชบัณฑิตสำนักศิลปกรรม สาขาวิชาสันตติภาษา ในปี 2547 และเนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลีสันสกฤต จึงได้รับเชิญเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในราชบัณฑิตยสถาน ดังนี้

- ประธานกรรมการคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย
- คณะกรรมการชำระพจนานุกรม
- คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย
- คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมท้องถิ่นไทยภาคอีสาน
- คณะกรรมการชำระและศึกษากฎหมายไทยโบราณ
- คณะกรรมการโบราณศัพท์
- ที่ปรึกษาทางวิชาการโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว.

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์วิสุทธ์ยังสนใจในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงได้ดำรงตำแหน่ง กรรมการในสำนักวิทยาศาสตร์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิทยาศาสตร์ คณะกรรมการปรับปรุงหลักเกณฑ์ การทับศัพท์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิศวกรรมเครื่องกล ศัพท์ยานยนต์ พจนานุกรมศัพท์อวกาศ และ อนุกรรมการบัญญัติศัพท์วิชาการพิมพ์

- ศาสตราจารย์วิสุทธ์ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้
- 2519 ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
- 2520 เหรียญจักรพรรดิมาลา
- 2521 ทวีติยาภรณ์ช้างเผือกและเหรียญรัตนาภรณ์รัชกาลที่ 9 ชั้นที่ 4
- 2541 ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
- 2548 ทูตยจุลจอมเกล้า
- 2550 ประถมาภรณ์มงกุฎไทย

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุญยกุล มีสุขภาพแข็งแรงแม้วัยจะล่วงเลย 80 ปีแล้วก็ยังขับรถไปสอนหนังสือ ประชุมคณะกรรมการต่างๆ ได้ แต่ในระยะหลังได้เพลาลงเพราะสูงอายุ เมื่ออายุได้ 89 ปีเศษ เริ่มป่วยด้วย โรคมะเร็งข้าวปอดเนื่องจากการสูบบุหรี่จัดในวัยหนุ่ม

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ จนถึงแก่อนิจกรรมด้วยอาการสงบ เมื่อวันศุกร์ที่ 21 มกราคม 2554 สิริอายุได้ 91 ปี 2 เดือน 13 วัน

ศาสตราจารย์วิสุทธ์ เป็นผู้ทรงความรู้ สุภาพอ่อนโยน มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน มีทัศนคติที่เปิดกว้าง มีความจำดีเลิศ มีอิทธิพลต่อศิษย์ ด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ทำให้ศาสตราจารย์วิสุทธ์ เป็นที่รักของศิษย์ และบุคคลทั้งหลาย หลายคนให้ความเคารพในฐานะ “พ่อ” ดังที่ศุภรางค์ อินทรารุณ ได้แต่งวสันตติลกฉันทน์ แสดงความอาลัยว่า

yo me bhavānpriyapitā karuṇāprapanno
matsnihyato 'pi vigataḥ paralokabhūtaḥ /
svarge vimānaparame bhavateṣyamāne
ratnatrayeṇa ca guṇena ca siddhirastu //

แปลว่า

ท่านผู้เจริญผู้เป็นบิดาที่รักแห่งข้าพเจ้า ผู้เปี่ยมด้วยความกรุณาท่านจากไปแล้ว จากข้าพเจ้าผู้รักท่าน ไปสู่โลกอื่นแล้ว /

หากวิมานชั้นสูงสุดในสวรรค์ เป็นที่ปรารถนาแห่งท่านผู้เจริญผู้นั้น ขอให้ความปรารถนาสำเร็จผล ด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และคุณงามความดีของท่าน //

ข้อมูลจาก วิสุทธ์ บุษยกุล. ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุษยกุล. ใน *วิสุทธอักษร*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2554.